

Poutník si prohlíží alchymii

A Všudbybud mne pobízí: „Aspoň teď pojď s námi, zavedu tě někam, kde uvidíš vrchol lidského důvtipu a tak rozkošnou práci, že kdo se do ní jednou dá, nemůže ji až do konce života opustit, protože v ní jeho mysl získá nesmírné zalíbení.“ Prosil jsem ho tedy, aby neotálel a ukázal mi to. A tak mne uvedl do jakýchsi klenutých místností, kde stály řady ohnišť, pecí, kotlů a skleněných nádobek, až se všechno blyštělo. Kolem chodili lidé, přikládali pod ně a pak zase hasili a cosi všemožně přelávali a nalávali. „Co to je za lidi a co dělají?“ optal jsem se. Odpověděl mi: „To jsou ti nejbystřejší z filozofů, kteří dělají to, co ani samo slunce svým žářem nedokáže v hlubinách země stvořit, aniž by uběhlo mnoho let, povyšují totiž všelijaké kovy na nejvyšší stupeň, totiž na zlato.“ „A k čemu to je?“ řekl jsem, „vždyť se stejně používá víc železa a jiných kovů než zlata.“ „Ty jsi ale hlupák,“ řekl mi. „Vždyť zlato je ze všech nejvzácnější a kdo je má, nebojí se chudoby.“

Kámen mudrců. „Navíc ta věc, která mění kovy ve zlato, má ještě další zvláštní schopnosti, jako například to, že zachovává člověku úplně zdraví a nedopustí, aby zemřel dříve než po dvou či třech stech letech. A kdyby ji někdo uměl skutečně používat, mohl by se stát nesmrtelným. Ten kámen totiž není nic jiného než semínko života, jádro a prapodstata tohoto světa, z něhož získávají své bytí zvířata, rostliny, kovy i samy živly.“ Když jsem slyšel o tak podivuhodných věcech, lekl jsem se a ptám se: „Tito lidé jsou tedy nesmrtelní?“ Odpověděl: „Ne každému se to podaří vynalézt. A i ti, kterým se to povede, s tím ne vždy umí zacházet.“ „Kdybych ten kámen měl,“ řekl jsem, „tak bych se s ním snažil zacházet tak, aby ke mně nemohla Smrt a abych měl dost zlata pro sebe i pro jiné. A kde se ten kámen bere?“ Odvětil mi: „Tady se připravuje.“ „V těchto kotlích?“ ptal jsem se. „Ano.“

Příhody alchymistů. A tak jsem toužebně chodil okolo a sledoval, co a jak se tu dělá, a vidím, že se jim nedaří každému stejně. Jeden udělal příliš studený oheň a nedovařilo se mu to. Druhý ho měl příliš prudký, popukaly mu nádoby a cosi se vylilo ven; on tvrdil, že mu uletěl azoth, a plakal. Třetí přelil a rozlil, nebo si směs špatně namíchal. Jiný si tak vyčadil oči, že na své kalcinování ani neviděl, a než si je stačil protřít, azoth mu v tu ránu vyprchal. Někteří se také nadýchali dýmu a umřeli. Nejvíce pak bylo takových, kterým se nedostávalo uhlí, a museli si vypůjčovat jinde. Jenže v tu ránu jim všechno vystydlo a přišlo vniveč. To se tu dělo často, ba téměř pořád. I když mezi sebe nepouštěli nikoho bez plného měšce, každému velmi rychle tak splaskl, že v něm nakonec nezůstalo vůbec nic, a on musel nechat svých pokusů a běžet si někam vypůjčit.

Když jsem se na ně dosyta vynadával, řekl jsem: „Vidím tu dost takových, co pracují nadarmo, ale nevidím ani jednoho, který by získal onen kámen. A také vidím, jak ti lidé vaří zlato a škvaří život, až oboje promarní a spálí. Kde jsou ti s hromadami zlata a nesmrtelností?“ Odpověděl mi: „Ti se tobě určitě neukážou a ani bych jim to neradil. Taková vzácná věc se přece musí

chovat v tajnosti. Vždyť kdyby se o tom dozvěděl někdo vysoce postavený, hned by chtěl všechno pro sebe a nebohý vynálezce by skončil jako věčný vězeň, proto musí zůstat v utajení.“

Vtom vidím, že se někteří z těch uškvařených scházejí dohromady, a když jsem nastražil uši, slyším, že se snaží zjistit příčinu svého nezdaru. První přičítal vinu filozofům, protože prý to umění popisují příliš nesrozumitelně, druhý naříkal na křehkost skleněných nádob, třetí poukazoval na nevhodné postavení planet, čtvrtý se hněval na špinavé příměsky rtuti a pátý si stěžoval na nedostatek prostředků. Viděl jsem toto: dohromady bylo těch příčin tolik, že už nevěděli, jak by tomu svému bádání pomohli. A tak když jeden za druhým vycházeli ven, šel jsem i já.

Poutník se dívá na rosenkruciány

Fama Fraternitatis, Pověst Bratrstva růžového kříže. Hned na náměstí však uslyším zvuk trubky, a když se po něm ohlédnu, vidím jezdce na koni, jak svolává všechny filozofy. Jakmile se filozofové vyvalili v davu snad odevšad, začal jim pěti jazyky vyprávět o nedokonalosti svobodných umění a celé filozofie, a také jak někteří, Bohem vyvolení muži již všechny ty nedostatky odhalili a doplnili a dovedli lidskou moudrost na tu úroveň, kterou měla v ráji před pádem. Dělat zlato je pro ně prý to nejmenší, celá příroda je před nimi totiž odkrytá a nahá, a tak mohou každému tvoru dle libosti vzít i dát jeho podobu. Také že znají jazyky všech národů, ví všechno, co se děje na zemském povrchu, ba i v Novém světě, a i když jsou od sebe vzdáleni třeba na tisíc mil, mohou spolu rozmlouvat. Kámen mudrců že prý také mají a s ním dokonale uzdravují všelijaké nemoci i dosahují dlouhověkosti. Vždyť Hugo Alverda, jejich představený, má již 562 let, a jeho kolegové nejsou o mnoho mladší. A i když po tolik staletí tajili svou existenci a sami (je jich celkem sedm) pracovali na nápravě filozofie, nyní, když je již vše přivedeno k dokonalosti a nadto dobře ví, že světu nadchází čas proměny, nechtějí už déle zůstat v utajení. Hodlají se ohlásit zjevně a jsou hotovi sdílet se o svých tajemstvích s každým, koho k tomu uznají za vhodného. Jestliže se jim přihlásí kdokoli z jakéhokoli národu a jazyka, přijmou ho, a žádného nenechají bez laskavé odpovědi. Když bude někdo nehodný, takový, který by je chtěl hledat jen z lakomství nebo ze zvědavosti, ten se nedozví nic.

Různé úsudky o Pověsti. Jakmile posel všechno dovyprávěl, zmizel, a když jsem se pak díval po všech těch učencích, vidím je všechny vyděšené tou novinou. Začínají dávat hlavy dohromady a jedni šeptem a druhí nahlas o tom vynášejí své soudy. I já tu a tam k někomu přistoupím a poslouchám, a tu jedni velmi jásali a nevěděli, co by samou radostí dělali. Litovali své předky, za jejichž věku se nic podobného neudálo, a blahoslavili sebe, neboť jim se bude podávat dokonalá filozofie. Těšili se, že každý bude vědět všechno bez omylu, bude mít dost všeho a žádný nedostatek, bude moci žít tolik set let, kolik bude chtít, a to vše bez šedin i nemocí. A pořád opakovali: „Šťastný, přešťastný je náš věk.“ Když jsem slyšel takové řeči, začal jsem se z toho sám veselit a dělat si naděje, že i já dostanu to, na co se všichni těší. Ale viděl jsem také jiné lidi v hlubokém zamyšlení, kteří byli na velkých rozpacích, když se jich ptali, co si o tom myslí. Říkali, že kdyby byla pravda to, co slyšeli, radovali by se, ale ty věci se jim zdají být příliš zatemněné a převyšující rozum. Jiní se zjevně stavěli na odpor a tvrdili, že je to jen podvod a klam: Když tu jsou už tolik set let, proč se neukázali dřív? A když si jsou tak jisti svými věcmi, proč nevystoupí směle na světlo místo toho, aby hvízdali jen odkudsi ze tmy jako netopýři? Filozofie že je prý dobře založená a reformaci nepotřebuje, a když si ji nechají vzít z rukou, nebudou mít nakonec žádnou. Další na ně hrozně nadávali a prohlašovali je za věstce, čaroděje a vtělené d'ábly.

Uchazeči o přijetí do bratrstva. Zkrátka, na celém náměstí byl velký rámus a téměř každý hořel touhou ty lidi nalézt. Nemálo z nich tedy spisovalo žádosti (jedni tajně a druhí veřejně), posílali jim je a jásalí radostí, že budou také brzy přijati do spolku. Ale viděl jsem, že každému se jeho žádost poté, co prošla snad všemi kouty země, nakonec bez odpovědi vrátila, jeho veselá naděje se obracela v zármutek a navíc sklídl výsměch od oněch nevěřících. Někteří psali znovu, podruhé, potřetí i víckrát, prosili a zaklínali se při všech bohyních vědy a umění, jak nejvíce uměli a mohli, aby právě oni, lidé tak žádostiví vědění, nebyli odmítnuti. Ti, kdo nechtěli déle čekat, osobně běhali z jednoho kraje světa na druhý a nařikali na své neštěstí, že ty šťastné lidi nemohou najít. Vínu za to připisoval jeden své nehodnosti a druhý nevlídnosti oněch lidí, a tak si jeden zoufal a druhý se znovu trápil, když se snažil přijít na nové způsoby, jak je nalézt, až mi z toho, když jsem se nemohl dočkat žádného rozuzlení, bylo velmi smutno.

Pokračování Pověsti rosenkruciánů. Vtom znovu začne troubení a mnozí, a spolu s nimi i já, hned běží za tím zvukem. A tu uvidím kohosi, jak si staví stánek a zve lidi, aby si prohlédli a zakoupili předivná tajemství, která prý pocházejí z pokladů nové filozofie a uspokojí všechny, kdo touží po tajné moudrosti. Nastala veliká radost, že svaté Růžové bratrstvo se už zjevně a štědrě dělí o své poklady, a tak mnozí přicházeli a nakupovali. Všechno, co se prodávalo, bylo zabalené v pěkných krabicích, které byly pomalované a s všelijakými krásnými nápisy: Brána moudrosti, Tvrz vědy, Učiliště veškerenstva, Dobro makrokosmu i mikrokosmu (velkého i malého světa), Souzvuk obojího světa, O křesťanské tajné nauce, Jeskyně přírody, Hrad prvotní hmoty, O božské magii, Trojnásobná trojice obecná, Vítězná pyramida, Aleluja atd. Každému, kdo si něco koupil, bylo zakázáno, aby to otvíral. Moc té tajné moudrosti je prý taková, že působí pronikáním, ale kdyby se krabice otevřela, že by zmizela. Někteří zvědavější se ale neudrželi a otevřeli, a když zjistili, že jejich krabice jsou naprosto prázdné, ukazovali to ostatním. A když i oni pootevírali ty své, nikdo v nich nic nenašel. A tak křičeli: „Podvod, podvod,“ a hněvivě mluvili proti tomu člověku, ale on je upokojoval slovy, že to jsou skutečně ta nejtajnější tajemství a že ty věci nejsou viditelné pro nikoho kromě synů vědy, což je ale tak jeden z tisíce, on že na tom nemá žádnou vinu.

Výsledek Pověsti. Z větší části se tím dali všichni upokojit, on si mezitím sbalil své věci a diváci se s různou náladou rozcházeli jeden sem a druhý tam. Jestli se kdo z nich dozvěděl či nedozvěděl něco o těch nových tajemstvích, to doposud netuším. Ale vím, že se potom všechno jaksi utišilo, a ty, které jsem dříve viděl nejvíce pobíhat a tekat, jsem často zahlédl sedět někde v koutě s ústy jako na zámeček – ať už je nakonec pustili k oněm tajemstvím (jak se někteří domnívali) a museli složit slib mlčenlivosti, nebo že se (jak se zdálo i mně, když jsem se nedíval skrze brýle) styděli za svou marnou naději a vynaloženou námahu. Všechno se tedy rozcházelo a utišovalo, jako když se po bouři trhají mračna bez deště. Já jsem se obrátil na své průvodce: „Nakonec z toho všeho nebude nic? Co bude s mými nadějemi? Vždyť když jsem tu viděl tak slibné věci, těšil jsem se, že najdu příhodnou pastvu pro svou mysl!“

Tlumočník mi odpověděl: „Kdo ví, možná to vše ještě můžeš získat, snad ti lidé znají hodinu, kdy se mají komu zjevit.“ „A na to mám čekat?“ řekl jsem. „Když jsem neviděl, že by se to podařilo jedinému z tisíců lidí učenějších, než jsem sám? Nechci už u toho déle otálet, pojďme odsud.“

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>